

Силабус
навчальної дисципліни
Біогеографія
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма «Біологія та здоров'я людини. Фізична реабілітація»
Спеціальність 014 Середня освіта
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти перший

Викладач (і)	Черневич Віта Віталіївна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/chernevych-vita-vitaliyivna/
Е-mail викладача:	vita.biolog17@gmail.com

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Денна форма:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
5/150	10	24	116	залік

Семестр: 6

Заочна форма:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
5/150	10	10	130	залік

Семестр: 6 / 8

Мова навчання: українська

Ключові слова: біосфера; біоми; екосистема; ареал виду; поширення організмів; флора; фауна; біорізноманіття; ендемізм; релікти; міграції організмів; ізоляція; видоутворення; адаптація; екологічні фактори; клімат; широтна зональність; висотна поясність; біогеографічні області; фітогеографія.

Мета курсу: вивчення основних причин та закономірностей поширення живих істот та їх угруповань на Землі, географічних особливостей формування і сучасного стану біомів, сучасних концепцій охорони і раціонального використання біорізноманіття на глобальному, регіональному і локальному рівнях.

Предметом вивчення курсу є закономірності просторового поширення живих організмів на Землі та фактори, що його визначають.

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство.

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями впродовж життя.

ЗК 4. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді.

ФК 1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК 2. Здатність до здійснення мотивації учнів до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання).

ПРН 2. Знати, розуміти та застосовувати принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання біології в закладах загальної середньої освіти.

ПРН 11. Знати біологічну термінологію і номенклатуру, розуміти основні концепції, теорії та загальну структуру біологічної науки для пояснення та розвитку в учнів розуміння цілісності та взаємозалежності живих систем і організмів.

ПРН 12. Виконувати експериментальні дослідження, інтерпретувати результати.

ПРН 15. Уміти формувати в учнів ключові і предметні компетентності та здійснювати міжпредметні зв'язки.

Зміст курсу:

ЗМ 1. Теоретичні основи біогеографії

Об'єкт та предмет вивчення біогеографії. Основні завдання сучасної біогеографії. Місце біогеографії в системі біологічних і географічних наук та її зв'язок із суміжними дисциплінами. Етапи розвитку біогеографії.

Поняття про екологічний чинник. Класифікація екологічних чинників. Абіотичні чинники: повітря, клімат, геоморфологічний, водний та едафічний. Біотичні чинники. Антропічні чинники. Система факторів розподілу й розповсюдження організмів. Поняття «екологічна ніша». Концепція екологічної ніші.

ЗМ 2. Закономірності поширення представників флори та фауни.

Ареали та їх типи

Визначення та суть поняття «ареал». Межі ареалів. Закономірності поширення організмів. Космополіти. Ендеміки та релікти.

Поняття про флору та її ознаки. Одиниці та принципи флористичного районування (царства, підцарства, області). Сучасні флористичні царства (Голарктичне, Палеотропічне, Неотропічне, Капське, Австралійське, Голарктичне). Поняття про фауну. Одиниці та принципи фауністичного

районування. Характеристика фауни сучасних фауністичних царств Арктогеї, Неогеї, Нотогеї.

ЗМ 3. Природні зони та їх біорізноманіття

Поняття природної зони. Кліматичні чинники формування зональності. Основні природні зони Землі. Вертикальна (висотна) поясність як прояв зональності в горах.

Поняття зональної рослинності. Азональна рослинність. Антропогенна трансформація природних зон. Картографування природних зон світу та України.

ЗМ 4. Біорізноманіття планети

Географічне поширення тундри (північ Євразії, Північна Америка). Кліматичні умови зони. Типові рослини тундри. Фауна тундри. Сезонні ритми життя в умовах полярного клімату. Уразливість екосистеми та зміни через глобальне потепління.

Географія тайги. Головні типи лісів: темнохвойна тайга, світлохвойна тайга. Біорізноманіття фауни тайги. Тайга як глобальний резервуар кисню і вуглецю. Проблеми вирубки, пожеж, освоєння території.

ЗМ 5. Біорізноманіття помірної зони

Географічне положення та клімат помірної зони. Кліматичні умови зони. Біорізноманіття помірної зони.

Поширення широколистяних лісів у світі. Основні деревні породи та рослинність лісів. Типові види тварин у широколистяних лісах. Структура та функціонування лісових біогеоценозів. Загрози та стан збереження широколистяних лісів. Природоохоронні території (в Україні та світі). Значення широколистяних лісів для природи й людини.

ЗМ 6. Біорізноманіття субтропічної зони

Географічне розташування субтропічної зони у світі. Кліматичні особливості субтропіків (типи субтропічного клімату). Основні типи субтропічної рослинності. Фауністичне різноманіття субтропіків. Зональні та азональні екосистеми субтропічного поясу. Субтропіки в Україні. Проблеми охорони біорізноманіття в субтропіках

Географічне поширення степів, пустель та напівпустель у світі. Кліматичні особливості кожного типу природної зони. Типова рослинність степів, рослинність пустель та напівпустель. Фауна степів, пустель і напівпустель. Степи та пустелі України. Загрози екосистемам: розорювання, випас, ерозія, опустелення.

ЗМ 7. Біорізноманіття тропіків та гірських систем

Географічне положення тропічної зони. Кліматичні особливості тропіків. Біорізноманіття тропічної зони. Охорона та глобальне значення тропічних лісів

Гірські системи світу: географічне розташування, кліматичні умови. Поняття вертикальної (висотної) поясності. Типи рослинності та екосистем у

різних висотних поясах. Фауна гірських екосистем. Висотна поясність Українських Карпат і Криму. Антропогенний вплив на гірські екосистеми та охорона гірських ландшафтів.

ЗМ 8. Типи біомів океанів, морів та островів

Ареали морських тварин і рослин. Релікти фауни. Біологічна структура океану. Концепції біологічної структури океану.

Загальна характеристика біоти океанічних островів. Біоми материкових островів. Біоми океанічних островів.

ЗМ 9. Біогеографічне районування України

Суть біотичного, біоценотичного й біогеографічного районування. Історія біотичного районування України. Методи і принципи районування. Коротка характеристика біотичних регіонів України. Висотна поясність Українських Карпат і Криму.

Антропогенний вплив на біогеографічні комплекси України. Зміни структури біоценозів і ареалів видів у різних біогеографічних регіонах. Фрагментація природних екосистем та її наслідки для біорізноманіття. Принципи збереження біогеографічної різноманітності. Роль природно-заповідного фонду України у збереженні біотичних регіонів. Біогеографічне районування як наукова основа екологічного моніторингу та сталого природокористування.

ЗМ 10. Збереження біорізноманіття та глобальна екологічна мережа

Поняття геному та генофонду. Біорізноманіття як багаторівнева система (генетичне, видове, екосистемне). Охорона генофонду живих організмів. Глобальні екологічні перспективи та загрози біорізноманіттю. «Червоні книги» як інструмент охорони рідкісних і зникаючих видів. Синантропізація екосистем як наслідок антропогенного впливу.

Природоохоронні території та географічні принципи їх розміщення. Заповідники та національні парки, їх роль у збереженні біорізноманіття. Стратегія збереження біорізноманіття планети. Концепція Всесвітньої екологічної мережі. Біоцентрично-сітьовий підхід у вирішенні проблеми збереження національного біорізноманіття.

Методи навчання: Словесні: пояснення, розповідь, лекція, бесіда (вступна, бесіда-повідомлення, бесіда-повторення).

Наочні: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.

Практичні: вправи, практичні роботи.

Методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок.

Метод навчальної дискусії – суперечка, обговорення будь-якого питання навчального матеріалу.

Метод пізнавальних ігор – моделювання життєвих ситуацій, що викликають інтерес до навчальних предметів.

Метод створення ситуації новизни навчального матеріалу; метод опори на життєвий досвід здобувачів.

Метод усного контролю: основне запитання, додаткові, допоміжні; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване; метод письмового контролю; метод тестового контролю.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Курс передбачає індивідуальну та групову (командну) роботу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Курс передбачає удосконалення професійних навичок та формування soft skills, які формують уміння генерувати творчі ідеї, переконувати, мотивувати, керувати часом, знаходити підхід до людей, вирішувати конфлікти, пропагувати культурні цінності; розвивають ситуаційну обізнаність, самостійність творчої думки, індивідуальність, лідерські якості, толерантність, емпатію, навички командної роботи, міжособистісного та ділового спілкування.

закріплення знань, моделюючи ситуації з життя

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне (ноутбук); програмне (Microsoft Office PowerPoint, Word, Moodle, Zoom);

Система оцінювання

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F з обов'язковим повторним вивченням ОК

Список рекомендованих джерел:

1. Кукурудза С. І., Блажко Н. Б., Сенчина Б. В. Біогеографія: навчально-методичний посібник. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. — 91 с.
2. Логвиненко І. П., Плюта Н. В., Трохимчук І. М. Біогеографія: навчально-методичний посібник. 2-ге доповнене видання. — Київ: Видавничий дім «Кондор», 2022. — 344 с. — ISBN 978-617-8052-86-7.
3. Білоус Л. Ф. Біогеографія: навчальний посібник. — Київ: Логос, 2020. — 400 с.
4. Підгорна С. Я., Делі О. Ф., Трач В. А., Черничко К. Й. Біогеографія: конспект лекцій для здобувачів магістратури / Відп. ред. В. П.

- Стойловський. — Одеса: Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. — 88 с.
5. Фекета І. Ю. Біогеографія: методичні матеріали для студентів географічного факультету. — Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2010. — 60 с.
  6. Фекета І. Ю. Біогеографія: методичні матеріали для студентів (оновлене вид.). — Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2020. — 60 с.
  7. Марисова І. В. Біогеографія: регіональний аспект. — Суми: Університетська книга, 2023. — 128 с. — ISBN 978-966-680-217-1.
  8. Cox C. V., Moore P. D., Ladle R. J. Biogeography: An Ecological and Evolutionary Approach. 8th ed. Hoboken: Wiley, 2010. 498 p.
  9. Lomolino M. V., Riddle B. R., Whittaker R. J. Biogeography. 5th ed. Sunderland: Sinauer Associates, 2017. 741 p.
  10. Guilbert É. (Ed.) Biogeography: An Integrative Approach of the Evolution of Living. London: Wiley-ISTE, 2022. 340 p.
  11. Huggett R. J. Fundamentals of Biogeography. 3rd ed. London: Routledge, 2004. 439 p.
  12. Whittaker R. J., Fernández-Palacios J. M. Island Biogeography: Ecology, Evolution, and Conservation. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2007. 401 p.
  13. Morrone J. J. Biogeographical Regionalisation of the World: A Reappraisal. Boca Raton: CRC Press, 2015. 195 p.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. Інші сайти:
  - International Biogeography Society Biogeography Education Resources [Electronic resource]. URL: <https://www.biogeography.org/what-we-offer/biogeography-education/biogeography-education-educational-resources/>
  - Deep Time Maps [Electronic resource]. URL: <https://deeptimemaps.com/>
  - Frontiers of Biogeography [Electronic resource]. URL: <https://biogeography.pensoft.net/>